

EPISTOLA X.

GABRIELI ALBASPINÆO
Aurelianensi Episcopo.*Nuncupatoria appendicis ad Epiphaniānas
animadversiones.*

QUOD in clericorum querelis, & controversiis vetera Ecclesiæ jura præscribunt (PRÆSUL AMPL.) ut Episcopi se arbitrio, judicioque stant; id in hac quadam lite nostra libenter ad te venio, studioseque facturus. Accusatus enim à clerico tuo clericus & ipse quondam tuus: tum injuriarum in te falsò, & immerito postulatus, non alium, quam te ipsum mihi judicem; immo verò defensorem ac patronum quæsivi. Editus est enim paucos ante menses obscurus quidam libellus à Maturino Simonio Aurelianensis Ecclesiæ Decano: cujus species & inscriptio quidem ipsa disputationum nescio quas de penitentia ritu veteri in Ecclesia pollicetur. Sed in epistola, quam in fronte tibi operis inscripsit, postquam verissimis te laudibus, at longè merito tuo minoribus, ornavit, de me ita queritur: cum ingenui sit animi profiteri, per quos profeceris, id ipsum factis suis non probasse Petavium: qui quæ in schedis tuis à se lecta esse dicit, ea, te nusquam laudato, publicare anteverterit. Caput est hoc accusationis illius, criminis que nostri: tum libelli conscribendi finis unicus. Reliqua disputatio omnis, quam septem capitibus complectitur, accessiois locum habet. Itaque languida est, ac debilis illius de ritu penitentia conserens oratio; & ut cetera non desint, nuda & simpliciter auctoritate dicentis, non probationibus argumentisque nititur: ut indicio sit non præcipue id illum agentem, ad alterius institui occasionem ista scripsisse. Ego verò, postquam attentè diligenterque circumspexi, meque in omnes partes cogitatione converti, intelligere non possum, qua te adductus ille, quem neque de facie hæcenus novi, neque cum eo visum aliquem, ac ne levissimi sermonis commercium habui; cujus denique nomen aliunde, quam ex Disputationum inscriptione, non didici; ita in me commoveri potuerit, tam ut incredibilia de me sua illa epistola vulgaret. Equidem Decanum Aurelianensis Ecclesiæ non modò Christianum, & Catholicum, sed etiam virum bonum ac probum esse statuo, neque Christianæ legis, & divinæ, fraternaque caritatis oblitum. Atque eo magis admiror, id ætatis, prudentia, ordinis, ac dignitatis hominem, non dicam hæc finxisse de me, sed undecumque tandem accepta, tam credidisse facile, ut aliis etiam persuadere voluerit. Nam quid eo crimine, quod nobis objicit, vanius est, aut minori veritatis specie conjunctum? Schedas me tuas (PRÆSUL AMPLISSIME) antequam Animadversiones nostras ederem, legisse dicit. Quod longè aliter habere, non tu ipse modò scis; sed amicis etiam nostris ea de re querentibus palam testatus es. Tametsi schedas me legisse tuas non ille quidem dicit aperte; sed oblique, & captiosè loquitur: ut qui minus attentè ipsius verba percurrunt, illud ipsum affirmari putent; atque ejusmodi de nobis suspensionem auferant. Rursus si de tam perspicua falsitate redarguere quispiam illum voluerit: eò confingere possit, non se schedas istas à nobis dixisse esse lectas: sed quod in schedis tuis ipse legisset, de quo sermonem sæpè tecum habuissem, id me edere in vulgus antevertisse. At ego me tecum fateor, cum aliis de rebus, quæ ad doctrinam pertinent, tum de Ecclesiasticis moribus, & antiquitate non raro disputasse; ac de nonnullis, quæ minus habebam explicata, quæsisse: nec mediocrem sanè fructum ex hoc usu tuo, ac colloquio cepisse; cum iis etiam, quæ à te respondebantur, partim assentire penitus; partim fretus æquitate, humanitatèque tua contradicerem. Nam cum hodie te nemo rerum illarum scientia & exercitatione superet; tum candore illo, & facilitate mirificè præstas: ut eorum, quæ sapienter asseris, non, ut ille, qui contra me scripsit, auctoritate sola fidem extorqueas; sed liberum cuique judicium, & integras quæ velit tuendi ac disputandi partes relinquant. Quod ad ea verò pertinet, quæ de

penitentia, deque ceteris Ecclesiæ ritibus in Epiphaniānis animadversionibus commentatus sum, ea me scio, Dei ope, ac beneficio, non aliunde mihi, quam labore & industria mea, assidua Veterum lectione, aliquot annorum usu ac meditatione peperisse. Possum Disputatori, accusatorique meo de singulis, quæ illic tractavi, capitibus, easdem illas, quibus usus sum auctoritates, illic multo plures in adversariis meis notatas ac perscriptas ostendere, quas ex Tertulliano, Cypriano, ceterisque PP. & antiquis Conciliis, ac Canonibus, ut Scriptorem quemque legebam, studiose multis ab hinc annis observaveram. Sed neque hæc istas, neque si quid ex illis solerti ratione, aut conjectura deduxi, tanti æstimo, ut pro tantillarum rerum vindicanda possessione suscipiendis simulatis, & altercationes existimem: nedum ut ex incerta, falsaque suspitione certam nomini alicujus infamiam, invidiamque confiscam. Ac vel tuam ille saltem (AMPLISSIME DOCTISSIMQUE PRÆSUL) moderationem imitari vellet: qui cum luculentissimum ac laudatissimum illud opus Ecclesiasticarum observationum post animadversiones nostras ederes, de plagio illo ne littera quidem conquelesceres; quod recenti re, & ab eo, cujus hæc erat, fieri maxime conveniebat. Tu verò, cum certis de capitibus contra atque ego sentire, nihil in nos asperè tamen, inelamentèque dixisti: atque ita tuam homo non minus prudens, quam eruditus opinionem explicasti, ut estimationi nostræ, amicitiaque parceres. De hac in me lenitate uti jure tibi maximam gratiam habeo; ita Disputatori meo succensere possum, qui eandem aliena in causa non adhibet, quam in tua tibi decoram, & honestam putasti. Quamobrem quod contra me utcumque ille scribere, & errata mea castigare voluit, non modò non reprehendo; sed quoquo animo fecerit, bonam in partem accipio. Video enim id & communium interesse litterarum, & honestè ac laudabiliter posse fieri; cum nemo sit qui aut aliqua re non peccet; aut ab errore suo, sic tamquam malo, ac morbo se quodam eximi optare non debeat. Hunc igitur redarguendi mei conatum fero non invitus: hoc conqueror, sine injuria, contumeliarum, cum posset, magis istud ipsum noluisse facere. Alterum enim tolerabile est, ut dixi: alterum cujusmodi sit, ne is à me violatum se putet, nolo verbis meis exprimerè. Equidem quod adversus Catholicos, & illius præsertim ordinis viros agrè adducor ut scribam, etiam læcessitus; quamlibet iniquam ejus reprehensionem non solum patienter tulissem, verum etiam tacite, si hæcenus conatus ille procederet, ut in probabili quæstione, contra opinionem nostram, non adversus tuam (PRÆSUL AMPLISSIME) immo verò communem Ecclesiæ doctrinam veniret. Hoc enim restabat unum, ut in plerisque, quæ pronuntiare satis habuit, non solum à tuis ipsis, quorum se vindicem, atque interpretem facit, scriptis, & auctoritate recederet; sed à communi Catholicorum judicio magnopere dissideret. Caput est secundum Disputationum cursum nostram quicquid attentè, ac patienter exceperit, non minus ad iniquam depellendam criminationem, honestam nobis; quam ad tuam, & Ecclesiæ propugnandam illustrandamque doctrinam, piam ac necessariam fuisse judicabit. A te verò (PRÆSUL AMPLISSIME) postremò illud postulo; quod impetraturum me esse confido; ut contra criminatores meos integrum mihi tuum animum, benevolentiamque conferres: tum ut de me vicissim tibi polliceari; fautorem me dignitatis tuæ, non, ut quidam, alienis disputationibus laboribus; sed more bono, probòque, tuendis quoad licet, monumentis tuis, perpetuò futurum. Vale. Lutetia Parisiorum MD. LXXII.

EPISTOLA

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA XI.

LUDOVICO BORBONIO
tum Enguicennensium Duci nunc Principi
Condæo.*Nuncupatoria Rationarii temporum.*

SI ipsæ per se loqui artes, disciplinaque possent (ILLUSTRIS PRINCEPS) magnas profectò tibi, ac tuo parenti, summo viro, gratias agerent: nec minus sibi de hoc honore gratularentur, quem sunt ad hanc diem maximum vestro de se judicio consecutæ. Est enim hoc, quanti vos illas feceritis, illustre testimonium; quod ampliudinis uterque tanta, ille te in earum sinu, ac gremio educari voluerit: tu earumdem convictu, & contubernio posteriores aulae delicias, & amicitias duxeris. Hoc est, inquam, profus amplum litteris nostris, & magnificum; regia te stirpe puerum, & indole sic illis tractandis afflicere, non ut earum magistratos ad domum voceres; aut oblectamentis, & acroamatis adhibeas loco: sed ut ad illorum ædes ultrò accedas ipse quotidie: neque in scholarum officii obeundis proprium tibi quicquam præter ceteros assuas. Quare cum sempiternum vobis nomen, ac famam uterque comparatis; tum exemplum huic, & sequenti ætati statuitis, quanto illas in pretio haberi deinceps oporteat: ut id ex opinione evellatur hominum, quod plerisque ordinis illius vel palam, vel usu tacito ac judicio persuasum videtur: ut quisque summo loco natus est, ita minimum cum otiosis illis, & inertibus studiis habere commercium. Quod si quis jactare audebit in posterum; non Alexandri M. non Caroli nostratis; non reliquorum, quos ex antiquitatis memoria proferre solemus: sed recentiore isto tuo, & illustrissimi parentis tui factò resellitur. Hoc igitur, ut dixi, nomine quammaximas fe ambobus vobis gratias debere litteræ profiterentur, si uti sermone possent: tum qui hoc possunt, fautores illarum, & amantes, prolixè, ac cumulatè facient: & hujus commendationem laudis adjuvant ad ceteras, quarum segetem, ac materiam olim in illustrissimo parente tuo consecutam habent: in te verò nihilo minorem; & his, quæ præ te fers, generis, naturæque bonis consentaneam fore confidunt. Quam de te conceptam omnium opinionem spem ratam exploratamque reddunt tot illa præstantium, quæ vel id ætatis habes, indicia virtutum. Est omnino divinum nescio quid in vobis principibus; & communi caput imperii indoles; quæ vos fecerint à vulgo; & ad hominum imperia, magnæque res, & arduas capeffendas natos esse demonstrat. Atque ut in apum genere signa quædam regibus indita sunt, quibus facile dignoscuntur ab reliquis: aut ut Spartorum posteri lancea; eburneo humero Pelopidae; Seleucidæ ancora; naturalibus aliis aliis notis insignis erant: sic esse solet exitum aliquid in magnis viris; quos supra sortem aliorum non tam conditio generis, quam omnia gubernantis, ac suum cuique describentis ordinem Dei voluntas extollit. Ejusmodi in te esse illa didicimus: primum acré, & excellens ingenium; cujus est ad omnes capiendas artes tanta celeritas, ut undecimo jam ætatis anno primas in Eloquentiæ schola eruditionis industriaque teneas: animus item honestè laudis, ac gloriæ incitatus stimulis: crebra cum adversario de doctrinarum genere omni certamina; neque certaminibus rariores palmae, ac victoriae. dum tu quidem æquales inter, omnium rerum, quibus ornari ætas ista solet, principatum obtines; & five parentis hortatu; five tuapte sponte id assequeris, quod cuidam in militiam profecturo principi suus apud Homerum pater præcepisse legitur,

Αὐτὸν ἀπὸ βίου, καὶ ἀναρχοῦ ἐμμεναι ἀρχῶν.

ut umbratili hac, & ludicra dimitatione præludas iis triumphis puer, quos matura post ætate iustis ex hostibus, præliisque reportabis. His, quæ splendidiora videntur vulgò, multò accedunt illa potiora; flos quidam integritatis, ac nitor, nullis vitiorum maculis oblitus: docilis natura, & ad fingentis arbitrium tenera, & flexibilis: tum candidi mores, & amabiles; atque adver-

Pars III.

fus omnes, etiam infimos, summa lenitas; affabilitasque sermonis: Christianæ denique, sine furo, pietatis diligens amor, & cultus. Hæc, & ejusdemmodi cetera, magna per sese, tamen in te non nisi semina sunt, & initia, quibus ad dignum principem decus tuus sensim adolescit & perficitur animus.

Sed ego laudum hæc tuarum præconium non decrevi facere. Id opus cum erit, primam universos, quod dicere cœperam, eò conspirare, nitique simul oportebit, qui doctrinarum persequuntur studia; tum societatem nostram necesse erit ex omnibus; cujus institutioni tuus te nunquam sine laude nominandus pater addixit. Quod cum ageret, unâ præclarum obsequium, ac pignus dabat singularis de ea existimationis, ac voluntatis suæ; & illius in te vicissim obligabat fidem, ut quibus posset rationibus cum amplificanda gloria tuæ, tum juvandis, ac provocandis studiis tuis incumberet. Ego itaque, qui, quod & ex illa societate sum, & ingenius delector artibus, utriusque lege officii teneri me sentio, eo ipso defungendum mihi hoc tibi inscribendo opere statui: in quod historiam omnem ab orbis initio ad ætatis nostræ tempora, quanta potui brevitate, diligentiaque contuli. Sic enim commodare primum me putavi posse studiis tuis: quorum præcipua pars in historia, & antiquitatis sita est scientia. Hanc verò non deoram solum principibus, sed etiam peritilem esse, jure perhibent sapientes viri: five quod civilis ex illa prudentia disciplina petitur; dum ex alienis exemplis, & casibus, quid in suis, vel communibus gerendis rebus tenendum, vitandumque sit, addiscunt homines, nullo suo labore, ac periculo: five ex tam assidua rerum humanarum, fortunaque, quam illic legunt, vicissitudinè, & imperiorum, ac civitatum occalu, parvissima facere consueverunt, & in iis tuendis, aut appetendis modum adhibere cupiditatis suis; atque ad solidæ, constantisque gloriæ fructum, qui ex una virtute, & pietate capitur, consilia sua transferre. Hunc usum historiarum legendæ vel esse præstantissimum, non semel admonet gravis imprimis auctor Otho Frisingensis, præsertim his verbis, quæ in secundi libri fine posuit: *Hæc omnia, inquit, nutantium rerum mala (ut ita dixerim) quotidiana mortalium mores, ad veram, ac permanentem aternitatis vitam nos mittere debent.* Ejusmodi tu morum, vitæque fructum, non solum utilius; sed etiam, quæ tua est ingenii bonitas, jucundius, quam illum scientiæ, cognitionisque, cujus est vehemens imprimis amor in pueris, ex hoc nostro libro colliges. Atque hinc postremò, de duobus illis erga te officiis, quæ mihi cum universâ societate propozita debere esse dixi, consequens fiet alterum; ut, si privatis adhuc nullis tuis, illustrissimi certe tui parentis in me meritis; tum in nostram societatem utriusque communibus, debitum à me vicissim honorem, & cultum hac qualicumque nominis tui commendatione persolvam. Vale. Lutetia Parisiorum MD. LXXII.

EPISTOLA XII.

LUDOVICO XIII
Regi Christianissimo.*Nuncupatoria Theſeion Philoſophicarum, ex persona
LUDOVICI DE LA VALETTE.*

QUÆ sunt artes tractandi imperii duæ (REX CHRISTIANISSIME) ea mihi videntur ab Ægyptiis in Mercurii effigie consideratè admodum descriptæ. Hunc enim Deum, quo significari eum unâ vellent, qui ad capeffenda imperia foret appositus, non ut ceteros singulari aliqua forma, sed duplici juvenis pariter, ac senis imagine pinxerunt. Quorum alter affecta jam ætate rerum usum, ac sapientiam: alter verò juvenili formâ, robur ac firmitatem declarat. Quod ille demum perfectus sit animi status, usque ad ceterorum gubernationem idoneus Princeps, quem utriusque ornamentis par, ac consentiens dignitas commendat. In quo nullus eorum hominum error locus relinquatur, qui præter generosam animi fortitudinem nihil præstandum ad eò Principi putant; quique ab eo sapientiæ studium, tamquam otiosum segregant: id quod non magis veritati ipsi, quam hominum sapientissimorum judicio reputant.

Qq

gnat. Itaque eò sanè feci libentius, ut tibi florentissimi regni Principi in hac nostra philosophica concertatione, velut quoddam sapientia patrociniū deferrem; n-que id à Majestate tua alienum arbitrarer, in qua ambo illa imperii ornamenta sic paulatim excitari, at- que augete videmus, ut Ægyptiam illam perfecti Principis imaginem non mortuam atque fictam, sed vi- vam animatamque circumferas. Etenim cum ea sis eta- te, quæ quotidianis incrementis virium accessione fir- metur; eà porrò indole, ac virtute præditus, ut ma- gnum in te HENRICUM parentem tuum vivum adhuc quodammodo ac spirantem intueamur: quis non in utroque, te ac parente tuo, ambarum virtutum con- sortium agnoscat? Atque utinam eam nobis effigiem, quæ unam adhuc fortassis annorum maturitatem desideret, expolias in dies, & illustriorem efficias. Hoc mihi cum tibi subiectis omnibus populis, immo cum toto semè terrarum orbe commune votum ac publicum est. Illud observantia erga te mea privatum ac præcipuum testi- monium. De quo tibi commendando nihil ego sum magnopere sollicitus: est enim ex eo primum sapientia sacratio depromptum, quod & Augustus olim Pater tuus ad commune totius regni commodum erexit, & in quo Regii sui CORDIS domicilium constituit. Ut ex eo factò intelligeremus, quanta apud eum sapientia exi- stimatio foret, qui etfi bellica virtute præstaret ceteris, unicam tamen sibi sapientia sedem optarit, cui COR illud virtutum omnium arcem committeret. Deinde ab eo derivatum est, qui tibi panè ab ortu tuo, mancipio & usu additus fuit in singulos dies, quoad maximi pa- rentis tui auctoritate in regium hunc sese ludum trans- ferret. Jam cui potius representari hunc ingenii mei fructum convenit, quam ei, qui ut omnino meum ex- istare possit aliquid, operà ipse sua perfecit? Cùmque is majore omnium nescias merore, an calamitate præ- repta sit, ejus certè hoc debebatur & successori juris, ac filio, & virtutis perinde ac in nos benevolentia, & voluntatis heredi? Quamobrem (ut in dissolvendo hoc nomine summam breviter subducam) accipies hoc qua- lectumque est, ut à sapientia studio, perhonorificum: ut à domestico olim tuo, jucundum: ut à Majestati tuæ devotissimo, officii plenum: ut à parentis tui debitore, tibi devinctum penitus, & obstrictum.

EPISTOLA XIII.

PETRO JANNINO Regiæ Gaza præfecto.

Nuncupatoria Theſeum Philosophicarum ex persona JOANNIS GAULT.

PUDERET ME (VIR AMPLISSIME) ad pueriles hæcæ panæque ludicras exercitationes abuti splen- dore nominis tui, nisi id sapientissimorum hominum Ma- jorum exemplo didicissem, ne ab ludorum quidem au- thoritate summæ dignitatis amplitudinem abhorreret. Ec- enim illi non modo Deos sibi ludorum spectaculis pro- pitandos putarunt, verum etiam clarissimorum homi- num post obitum memoriam nullâ aliâ re magis, quam eorumdem celebritate consecrarunt. Sed erant ea tum ferè spectacula cruentata hominum cæde & sanguine, quod iis rebus affici mortuorum manes atque expiari crederent. Nos verò cum solemnium ludorum apparatu annuam Principis illius memoriam profequamur, qui naturâ fuit ab omni cæde & crudelitate semper alienissi- mus, par est æquè moribus illius consentaneos, hoc est, cruoris expertes ac pacificos præberi. Apud quem quo in loco fueris, quantumque gratiæ & auctoritatis ha- bneris, ex iis ornamentis, eoque gradu intelligimus, quem illius voluntate maximum atque amplissimum es consecutus. Quantum verò in eum vicissim ac regnum universum contuleris, ut vetera illa longè præclarissima taceam, quotidiana certè in ejus conjugem ac filium & maxima & utilissima officia testantur. Illius igitur te Principis curatore ludorum veluti quorundam ac moderatorem esse vehementer cupimus, ut ex tuo, quod ille magni semper fecit, nomine, gloriæ plurimum ac splendoris acquirant. Verum satinsè sapere videor, qui ludum exercitationem hanc sapientia ac præstantissima disciplina specimen appellem? Sed nimirum uti si Achil-

lis fraxinum puer aliquis, aut Pygmaeus Hercules cla- vam arripit, ut id ferò maxime faciant, ludere illos meritò tamen existimes; sic illa arcana exquisitissima- rum artium atque dogmata cum à me ventilantur ho- mine imperito ac rudi, tamen summo conatu id agat- tur, apud vos tamen sic tamquam pueriles impetus at- que infantium ludicra censentur. Sed neque Agefilam illum puduit, id ætatis ac gravitatis hominem, domi colludere cum puerulis videri; neque tu, quæ te in om- nes facilitate atque humanitate esse comperi, alienum gravitate severitatque tuâ esse statues. Ego verò pro egregiis tuis in me meoque meritis atque officiis, quis meus vicissim esset sensus, quomocumque testari ma- lui, quam impudentia ac temeritatis suspicionem ni- miùm vereri. Tu (quandoquidem ex eventis consilia ponderari solent) si ad meum hoc factum judicium tuum & probationem adjunxeris, facies, rectè ut à me sapien- ter provisum omnes existiment.

EPISTOLA XIV.

CAROLO BELLOMANORIO, Cenomanorum Episcopo.

Nuncupatoria Theſeum Philosophicarum ex persona CLAUDII BELLOMANORII fratris.

QUI nobilium atque illustrium virorum, iisdem quibus ego de causis, open ac præsidium implorant (PRÆSUL AMPLISSIME) cum temeritatem suam atque audaciam excusare vehementer solent, tum levissi- mum istud ipsum quod offerunt, nec par illorum esse dignitati proferunt. Qua ex oratione hoc plerumque consequuntur, ut vel pudenter, ac parum ambitiose fecis- se, vel patronorum suorum auctoritatis & gravitatis rationem habuisse videantur. Ego verò qui te primi hujus experimenti ducem mihi ac patronum asciverim, utrumvis illorum apud te præstare supervacuum existi- mo. Non enim divinarum præstantissimarumque ar- tium, quarum hic tibi specimen præbimus, pondus imminuere sine aliquo flagitio possum; neque porrò ejus quod à me modò fit, ponere me, aut aliter, quam ita uti fit, fieri oportere judico. Nec ad illa tantum necessitatis ac germanitatis jura respicio, quorum op- portunitate ac fiducia parcius tamen uti suadet tam excellentis qua est in te auctoritatis amplitudo: sed illud dico te mihi ad ea Philosophia studia auctorem atque hortatorem fuisse. Quare qui possum dubitare, quin cujus operæ mihi ac disciplina commendator existiteris, ejus fructum aliquem atque indicium à me profectum, tibi oblatum sis gratissimum habiturus? Neque verò, quod in eo sim genere rudis adhuc atque inans, nec exquisitum tibi aliquid aut ferium afferre possum, eò mi- nus fidem tuam ac præsidium appellare debui. Primum enim neque aut ita de me arroganter sentio, ut me tam exiguo tempore difficillimis in artibus multum assequi debuisset, aut verò potuisse statuiam; nec te tam inhu- manum, aut imprudentem judico, ut quatenus ab hoc usu atque ea ætate postulandum sit, neque discernere. Deinde, ut de me aliquid etiam audacius prædicem, eo illud omne consilio susceptum est, ut me genere tibi ac communi sanguinis propinquum, etiam in hac imbecillitate mea, nequaquam degenerem esse confide- res: ut quamvis nondum ad illum sapientia ac Philo- sophia Solem aspirare propius atque evolare possum, in illius tamen lucem ac splendorem, à te præsertim adju- tus ac sustentatus, quantumvis debilem atque infirmam oculorum aciem dætigam. Quamobrem nihil est quod ultra factum illud meum, quod tibi esse scio jucundissi- mum, probare magnopere contendam. Et hoc quod à me excusatum hæcenus est, magis quia ita fieri solet, quam quod necesse fuerit, velim à me putes esse factum. Deus te cum mihi, tum Ecclesiæ tuæ quamdiutissime salvum & incolumentem conservet. Vale.

EPISTOLA XV.

ANTONIO SEGUIERIO Senatus Parisiensis Præfidi.

Nuncupatoria Theſeum Philosophicarum, ex persona DOMINICI SEQUIERII nepotis.

QUOD te in ponendo Sapientia tirocinio abuti præsertim auctore ac patrono voluerim (PRÆSES AMPLISSIME) tantum abest mihi ut excusandum ma- gnopere sit, ut si cuivis id ex omnibus præter te unum deferrem, quærenda mihi ob hoc ipsum causa fuerint, cur alteri potius quam tibi. Nam cum post parentis mei obitum omnibus id erga me officiis egeris, ut pa- rentis mihi loco esses, ejusque tibi personam ac studium imponeres, omnia, quæ quidem ei à me debebantur, æquum est in te unum vicissim transferri. Quare quod illi, si viveret, longè accideret suavissimum, ut aliquem de iisce meis literis, atque expectatione sua caperet fructum, idem non vereor, ut ei quoque, qui ejus mi- hi instar sit, gratissimum veniat. Tibi quidem certè; quem non solum artes illa delectant, quæ sunt in sa- pientia magisterio ac disciplina posita: sed qui earum vim, atque usum non privato modo vitæ instituto, sed maximis reipublice partibus tractandis diligenter ex- presseris. Ut quod nos contemplantum ac disputando ægrè admodum asequimur, ut studiosi sapientia dica- mur, id tu agendo potissimum obtinueris, ut sapiens & sis, & esse ab omnibus existimeris. Quamquam non tam ex rerum administratione tibi sapientiam quæsisse, quam ad illam ipsam attulisse jam instam, atque inna- tam videris. Etenim illa tua Urbana Prætura, quod tu initium attingenda reipublice fecisti, habuit non tiro- nis probabilem sedulitatem & operam, sed veterani & exercitatissimi solertiam atque industriam. De qua ita omnes statuunt: in ea reliquis omnibus, Magistra- tus illius gerendi normam ac disciplinam fuisse præscri- ptam. In illa verò deinceps Regia, uti vocant, Advoca- tione sustentanda, par & eadem commendatio egre- gii animi, ac sapientis fuit. Quem tu (hoc uno dissi- milis tui quod melior & præstantior in dies) longè ma- xima accessione cumulasti, cum in transalpinis regio- nibus diuturna ac perhonorifica legatione functus es. Atque ejus quidem mandato principis, cui ipsum pro- bare se posse cum virtutum ceterarum erat, tum pruden- tia certè ac sapientia firmum imprimis ac grave testi- monium. Sed hic quanti postremò te faceret, in mandando subinde amplissimo honore testatus est. Etsi non tam id ornatum tui causa fecit, quam ut, quod reliquis abste in muneribus perfectum viderat, ei dignitati multum de tuis ornamentis ponderis atque amplitudinis accesserent. Puderet me ista de te, quæ cum aliquo meo splendore conjuncta sunt, apud te præsertim dice- re, nisi adeo pervagata eadem, atque illustra forent, ut non tam ambitionis mihi crimen metuendum sit, quod ea de te prædicaverim, quam imperitiæ depre- candum, quod usque eò leviter ac negligenter artige- rim. Verum omnis illa, ut antè dixi, oratio eò perti- nuit, mei ut apud te decreti, ac consilii ratio existeret, neque ejus auctoritatem rei defugeres, quæ tam con- juncta tibi, tamque apta moribus tuis, ac consentanea videretur. Nam cetera illa quæ ab aliis studiosè sanè commemorari solent, missa facio, propinquitatis, & necessitudinis jura. Quæ tum à me fortasse proferentur, cum nonnulli meæ hac in parte audaciæ severior aliquis Senatoriam illam auctoritatem, ac gravitatem opponet. Tu enim mihi ut eam objicias, quæ tua mihi cognita facilitas, atque humanitas est, equidem nihil metuo. Quem etiam propterea mihi incolumentem diu, ac super- situm precor, ut habeam apud quem postea similis quid- em animi, ac voluntatis, dissimilem tamen fructum, ac multò uberiozem collozem. Vale.

EPISTOLA XVI.

LUDOVICO CAUMARTINO Regi à sanctioribus Consiliis.

Nuncupatoria Theſeum Philosophicarum ex persona FRANCISCI filii.

MAGNO jam pridem animo cum ad reliquas cape- sendas artes, tum ad hoc postremò sapientia stu- dium accesseram, (PATER OPTIME) quod ita facien- dum esse auctore te potissimum atque hortatore didice- ram. Sed major etiam, quam initio provideram, iis- dem urgendis ac profectendis adhibenda vis fuit. Sive, tanta rerum partim dignitas, partim varietas atque obs- curitas inest, ut eam necesse sit incredibili animi con- tentione sustineri: sive tamdiu peregrinari ab oculis tuis, atque interim præsentia tua carere nos oportuit. Quod profectò non modò pro amore erga te meo lon- gè mihi molestissimum accidit: sed auxit insuper curam sollicitudinemque nostram; ac vehementer acuit, quod eò acrius de me judicium tuum, ac severius fore perspi- cerem. Etenim quarum rerum quotidiana accessione cernenda paulatim assteticimus, cæ fallunt oculos con- suetudine ipsa; & in exigendo dijudicandoque processu hebetiores quodammodo faciunt. Quorum autem incre- mentum nonnisi longo intervallo, ac simul univerſum objicitur, ea infinita de se expectationi, ac cupiditati admodum ægrè satisfaciunt. Ac tu quidem non, ut plerique parentes solent, vel in prima illa rudioris æta- tis institutione domi apud te detineri me, atque in sinu tuo, & complexu versari passus es. Sed uti Theſeum ferunt, cum infans adhuc esset, ita à parente longin- quam in tutelam, ac custodiam alegantur, ut non prius ad se veniendi potestatem is faceret, quam ingen- ti faxo revoluta, quod adultæ jam ætatis esset indicium, sub illo conditum enslem ad sese reportaret: sic me ex peregrina illa disciplina, in quam multos jam annos à te sum traditus, sine aliquo corroborati ingenii speci- mine revocari omnino non finis. Quod ego ipsum (PATER OPTIME) ne me diutius abesse à te cuperes; representandum modò tibi, atque offerendum esse duxi. In quo si mihi vel prædicandi tui, vel excusandi, con- ciliandique mei partes aut voluntate tua detractæ, aut propter utrinque conjunctionem, esse supervacua viden- tur, gratulandi certè nihilominus sunt relicta. Atque ut imperator ille nescio quis certaminum suorum victo- riarumque præcipuum hunc esse fructum existimabat, quod eas esset viva adhuc matre sua, ac supervente con- secutus: ita mihi ob hoc præsertim gaudendum esse cenſeo, quod te non solum conscio, sed patrono etiam ac defensore in illud me ingenii certamen industriae commiserim. Verum ne nimium de me magnificè sen- tire, ac mihi, dubio præsertim exitu, omnia temerè polliceri videar, modum adhibebo gratulationi meæ, idque unum, quoad votis assequi poterò, contendam; ut quemadmodum splendori nunc & ornamento mihi es, erisque perpetuò; sic ego vicissim, quod esse patri sapientem filium regum ille sapientissimus monet, gloriæ tibi aliquando, certè voluptati esse possum. Vale.

EPISTOLA XVII.

ΟΤΥΡΒΑΝΩ ΤΩ ΟΓΔΩΩ

μεγάλη φιλία.

Προφωνητικὴ ἐπιπέμει τῶ Καλλιῶν ἀποφραστῶν.

ΕΙ' ΟΝ ἀνά τῃ χρῆσιν τῶ πνεύματος, ἡ δὲ ἐκ τῶ ἀνοθε- θηνοῦς ὁμώμων, πάλαι τοῖς σοφοῖς διδοῖται καὶ λογίους ἀνδράσι, (Μακροχρόνιαι Παῖτερ) ἡ τῶ μὲν οἱ γὰρ παῖτες καθ' ἑαυτοὺς, ἡ ἀδιορίστους ἀπεφάνησαν, ὡς ἑρῶν ἄπαν, ἡ ἔθεον ἠγνοῦν τῶ γὰρ τῶ πνεύματι. Πάλαι δὲ τῶν ἑταῶν πῶς, ἡ ἀπαῖτος ἐρημῶν ὅτε ἀλλήλους πῶς γὰρ ἡ δὲ, χεῖρὶ τῶ θύπτῃ ἀπὸ πῶν διελόντας εἰπεῖν, ὡς ἀπὸ φερομένης τῶ περὶ τῶ; ἡ μὲν πῶ τῶ ψυδῶ, ἡ μὲν ἀπὸ τῶ, ἡ ἡ ἀσπῶν, ἡ φερετικῶν καυτανομῶν, φερετικῶν τῶ ἐστὶ τῶ αὐτῶ, ἡ ἀσφραστῶν, εἰδῶν μῶς, ἡ ἠγνοῦν ἀσπῶν, μὲν δὲ καμπεῖος εἰσῶν τῶ ἐκ τῶ σφῶν ἀνακηρῶν ἀξῶν. ἡ τῶ γὰρ ἑταῶ ἀσφῶν ἐστὶν ὁπῶν.

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS, E SOCIETATE JESU, EPISTOLARUM LIBER SECUNDUS. PHILOLOGICÆ.

EPISTOLA I.

Jacobo Mallebranco Societatis Jesu.

QUAM in scribendo mihi rationem præscripsisti, cum in respondendo sequar; & sine ambitu, ac verborum inani præfatione de iis, quæ in percontatione tua posuisti, sententiam dicam.

Ut igitur à Gregorio nostro Turonensi initium faciam; nihil erit, quod hac de re litteras nostras desideres; si libros nostros de Doctrina Temp. quos anno superiore in lucem emisimus; in promptu habeas. Nam lib. xi. cap. 11. huic quæstioni cumulatè satisfecimus. Nihil certius quàm quod Chronologus iste nescio quis, cujus meministi, opinatus est: Paschalem controversiam, de qua Gregorius lib. v. cap. xvii. in annum incurtere Christi 577, quo secundus Childeberti erat in cursu; alteram verò, cujus idem Scriptor mentionem facit lib. x. cap. xxiii. unà cum eclipsi Solis, anno congruere Christianæ æræ 590. uti nos capite illo copiosè disputamus; & Scaligerianum περὶ χρονολογικῶν ἑρωτημάτων re-darguimus. Hæcenus ergo controversia inter vos esse nulla debet.

De S. Martini obitu assentiri nullo modo possum, neque Gregorio, etsi is in errore constans est, nec alteri qui Gregorii lapsum sequi, aut etiam augere voluerit. Nam Gregorius annum illius mortis præfinit 397, qui scilicet Coss. habuit Cæsarium, & Atticum. At Scaliger splendidius etiam aberrat, qui biennio antevertit, & ad annum accommodat 395. Nos annum vel 400, vel 401. ponimus. quorum alteruter decimus sextus est ab anno 386; quo Evodius Consul fuit. quorum illud quo mortuus est S. Martinus, annum computat Severus Sulpitius, Dialogo 111. de vita S. Martini. Hæc à nobis lib. xi. de Doct. temp. c. xlvii pluribus explicata reperies.

Venio jam ad ipsum inquisitionis caput, & ἀπορροχρονολογικῶν, de quo quid sentirem præcipue flagitasti. Annos te dicis illos, quos ex Gregorio paulò ante designavimus, cupere esse non 577, & 590; sed uno minus, 576 & 589, idque rationibus tuis magis congruere. atque hoc utrum per nos liceat interrogas. Quæ dubitatio ad ipsum caput communis æræ transferretur. Nam cum Salianus noster, hortatore me usus, natalem Christi in eum annum conferat, qui Coss. habuit Augustum xiiii. & Silvanum, & æram vulgarem uno antecedit anno: ex quo factum est, ut quod Lunæ deliquium à Baronio in annum Christi 16 coniectum est,

id ex Saliani calculo conveniat anno 15: eodem jure suspicaris posse & annos illos qui numerantur 577 & 590, uno minus putari 576: 589. Quibus ut facilis respondeam; nonnulla de Christiana æræ, annoque natali Christi; ac de Baronii aliorumque rationibus explicanda videntur.

Quorum hoc primum ac præcipuum esse debet: aliud esse commune, & Christianam æram, sive epocham: aliud annum Christi, qui ab eo natali proximus est, quem sibi quisque privata opinione statuit. Etenim æra Christiana fixa est, & immota loco, neque pro sententiarum varietate mutatur. Est enim ejusmodi, quam vulgò numerare consuevimus; quam & usualem propterea nonnulli vocant. Ab hac annus iste computatur millesimus sexcentisimè vice-simus octavus. Horum annorum primus incidit in annum Urbis Varronianum 754, editionis Julianæ 46, cyclo Lunæ 2, Solis 10. Sive autem Christus Dominus anno proximè antecedente, id est Juliano 45, cyclo Lunæ 1 Solis 1x, in lucem editus sit, viii Cal. Jan. sive uno anno, vel biennio, vel pluribus antea, postea sit natus: nihilominus hæret in eodem anno Juliano xvi æra Christiana. neque propterea cycli mutandi sunt. Itaque aliud est, uti dicere cœperam, æra Christiana; aliud verus Christi natalis annus. Quæ res observatione mediocri, usum Chronologicis in rebus maximum habet; cujus ignorantie complures in computandis temporibus errore lapsi sunt. Quippe annum illum, quo natus Dominus vulgò creditur, hoc est, qui communis æræ principium proximè antecedit: alii eum esse putant, quò Coss. fuere Lentulus & Messalinus: alii quo Consulatum inierunt Augustus xiiii, & Plautius Silvanus. Illorum sectam Baronius, horum Onufrius amplexus est. Sed cum annus ille, quem dixi, Consules habeat Cornelium Lentulum, & Calpurnium Pisonem: priores biennio; posteriores anno uno falsi sunt. Itaque priores duo Annalium tomi ad Probam usque, vel Diocletianum, biennio peccant. Quod ut vitarent nonnulli, æram Christianam ab anno natali, quem verum existimabant, in Chronico suo distinxerunt. Idque auctore me Salianus noster usurpavit. Quod nisi fecisset, toti illi sex Annalium tomi unius anni parachronismo vitiosi essent. Quæ de re copiosè disputatum à nobis est lib. xii de Doctrina Temporum.

Nunc ad te, & tua, care Pater, quæstia revertor. Intelligi ex iis, quæ dicta sunt, opinor, potest, tamen anno uno Christi natalem antecapias, eumque conferras in Consulatum Augusti xiiii, & Silvani; nihil in æra Christiana propterea posse mutari. Ac sunt aliqua, quæ tu in epistola tua posuisti, quæ cujusmodi sint extricare non possum. Igitur (inquis) si isdem cum Saliano Coss. Baronium

Baronium anno uno prævertenti mihi quædam solis illa, & lunæ eclipses, quæ habentur annis æræ Christianæ primo, non etiam de duobus illis Gregorii Paschæ dubitationibus idem sit intelligendum &c. Atqui si isdem cum Saliano Coss. utare, non uno anno Baronium antevertas; sed sequare potius. Hic enim Coss. præfinit Lentulum & Messalinum; quibus annus Julianus xiiii competit: Salianus Augustum xiiii, & Silvanum, quorum Consulatus in annum Julianum xiiii incidit. Deinde ut de æra Christiana loquaris, quam peperam à Baronio biennio anteceptam diximus: pro eo ac statuis uno tantum anno prævertetur. Itaque annus ille qui à Baronio numeratur Christi xvi, in Chronologia tua putandus erit xv: cum sit revera xiv. Qui annus Augusti morte, & Lunæ defectione celebris est quæ in Pannonia conspècta est, Septemb. xxvii. Quod ad insequentes annos attinet; monui jam à Diocletiani primordio deinceps Baronianam Chronologiam cum rei veritate congruere. Cujus ratio reddita est à nobis lib. xi, cap. xxix de Doct. temp. Quare nihil debet in annorum serie commutari: neque potest annus 577 à te numerari 576. Neque porò Astronomica tabulæ, vel cyclorum rationes demi aliquid ex annorum numero; vel addi patiuntur. Quòd si annum exempli causâ 577 vel 590 uno minus numeres; non jam æræ Christianæ vulgaris annus uterque tribuetur: sed novæ alteri quam tu soli tibi statueris.

De Ambrosii Epistola sic habendum est; mendosus esse codices, in quibus scriptum est annus 80 Diocletiani, pro 89. Loquitur enim de Paschate anni 373. quo cyclus Lunæ fuit 13. Decima quarta Paschalis 1x Cal. Apr. At anno 93. Diocletiani, id est Christi 377. decima quarta Paschalis incurrit in 1x Aprilis. Itaque vel hoc argumento noveris mendosum esse S. Ambrosii textum; quòd eodem die, anno utroque terminum Paschalem contigisse ex illius oratione consequens sit. Atque hoc jam dudum ab aliis animadvertum est.

Ad summam, etsi annos illos, vel quoslibet alios antevertas, nihil tamen in æra communi, quod ad bissextilem, vel cyclorum ordinem spectat immutari potest. Neque verò Salianus si ad ista tempora pervenisset, alios quàm qui à me commemorati sunt annos in Chronologia sua posuisset: sed perinde ac Baronius cum communi calculo consensisset.

Hæc ad quæstia tua longius fortasse, quàm pro epistolæ modo; sed explicari brevius ista non poterant, quæ tum demum accuratius intelliges, cum libros nostros legeris: in quibus nihil est, quod eò pertineret, omissem. Tuis in præcipuis, ac sacrificiis plurimum commendo. Vale. 1628.

EPISTOLA II.

Joanni Billio Societatis Jesu, Mussipontum.

CAPITO laborum meorum, studiorumque fructum, qualem mihi proposueram, dum alienis juvenis quantalacumque inde opportunitas redundat. Est omnino spissa res ac morosa, defectionum, præsertim solarium putatio, quam methodo nostra sublevari posse non diffidimus. De qua nonnulla sunt à te proposita quibus sine ulla mora, ac pompa, singillatim breviterque respondebo.

Primum illud est; an cum apprensus syzygia veram præcedit, ut accidit in novilunio anni 1652, gradus & minuta respondentia temporis parallaictico detrahere oporteat, an addere, ascensionis rectæ sectionis meridiani, & eclipticæ. Respondeo; cum apprensus antecedit veram, detrahi oportere: cum sequitur veram; adjici. Siquidem ascensio recta ab initio Arietis in consequentia numeratur; hoc est ab occiduis partibus æquatoris versus ortivas. Unde quò longius est intervallum, eò magis promovetur Arietis initium occidentem versus; ac magis ab ortivis partibus recedit. Proinde si apprensus novilunium citius, quàm verum, incidat: de ascensione, quæ veri momento congruit, tantum subtrahi debet, quantum interjecto temporis spatio consequens est.

Secundum est, de praxi solis altitudinis obtinendæ per can. x cap. xii: an ad erudendum arcum distantie inter nonagesimum gradum, & verum locum luminarium in ecliptica, locus verus luminarium è nonagesimi

gradus situ deducendus sit. Respondeo utriusque differentiam, arcum esse qui quaeritur.

Tertium est de motu horario vero ad parallaicticum tempus metiendum. De quo sic habeto, omnino ex can. vii cap. xi colligendum.

Postremò quod ad umbræ unionem attinet, ea pendet ex Solis anomalia. Etenim quando lucidum corpus majus est opposito, & umbram faciente, quò ab hoc altius attollitur, eò major umbra projicitur; quò verò propius est, eò minor umbra fit. Ideo quò apogeo propinquior est Sol, eò majores umbræ sunt; adeoque variatio minor est, quæ ex perpetua regula de umbra detrahitur.

Hæc sunt epistolæ tuæ quæstia. De quibus si paulò tardius rescripsi; primum eorum accusanda cessatio est, à quibus ferius quàm pro eo tempore, quo data ponitur, mihi est reddita. Tum alia interim erant sub manu, quæ omnino antevertenda negotio isti fuerunt. Quòd si tibi gratum id erit; mittam aliàs accuratissimam solaris eclipses ἀστρολογικῶν per singulos canones exactam; uti similes meditantis typi instar, & exemplaris esse possit. quod nonnullorum hic rogatu facere institui; & affecta jam res erat, cum hæc scriberem. sed ea fortasse tirone dignior est, quàm in his studiis detrito, & exercitato, cujusmodi te aut esse, aut fore propediem auguror. Uranologium nostrum, sive Auctarium operis de Doctrina Temporum puto jam apud vos exsare. In eo multa Hipparchi, aliorumque veterum Astronomorum errata sane pudentia detecta à nobis animadvertes; ut alia recentiorum omittam, præsertim Scaligeri, cujus liber de Antecess. Equin. funditus hic everitur. Vale. 1630.

EPISTOLA III.

Antonio Lalouvero Societatis Jesu, Tolosam.

SERVIS licet aliquantò, ad quæstia tua respondeo, quæ unis litteris iv Kal. Maias datis exposuisti (nam superiores, quas commemoras vidi equidem nullas.) Ne autem citius tibi satisfaceream justæ causæ, & graves interceserunt. Ac de singulis eo ordine dicam, quo abs te sunt proposita. Primum est de stellæ quædam in Auctario præscribuntur; quas in nonnullis fallere astronomica ratio demonstrat. quod ne ipse quidem distitero. sed eas qualescumque non à me conditas, sed à Peuce-ro, Vineto, aliisque traditas, ex vulgaribus methodis, ac commentariis exscripsi: ac nihil ideo mutavi, quòd si quid à vero discrepat, id sit perleve, ac rarò, & in exigua dumtaxat elevatione poli accidat. Velut ubi æquale est declinationi maxima zodiaci in uno haud amplius circulo contingit: in duobus verò tantum, ubi citra declinationis maximæ modum poli attollitur. Quod quia perpessus est, ut dixi, & in iis sphaeræ positionibus, ad quas observationes suas insignes astronomi direxerunt, minime fit: idcirco cum ab vulgatæ methodi conditoribus neglecta ista cautio est; tum à me dum illas inde transferrem insuper habitata. Poterit tamen, si qua deinceps editio nova curabitur, de ea re lector admoneri.

Alterum caput est de horizonte, quem nescio cur planum omnem esse definias: cum sit omnino duplex. Nam alius est planus; alius concavus, ut disertè Cicomedes docet in fine libri 1. Ibi enim argumento illi respondens, quo effici videbatur non habere terram unius puncti rationem ad cælum ex eo quòd è sublimi prospicientibus amplius parte cæli dimidia pateat: ita disputat; non inde consequens esse terram cum mundo comparatam non puncti instar esse: quòd ex editioribus locis plus dimidio cælo conspiciatur: sed si ex plano spectantibus id accideret. Este enim horizontem duplicem: ἢ μὲν ἐκ τῆς ὀρθῆς ἀποψῆς ὁρίζωντος, ὁ δὲ ἄλλος ἐκ τῆς ὀρθῆς ἀποψῆς. Hoc si verum est, tum rectè profectò pag. 146 Uranologii in schemate proposito diameter horizontis ἀποψῆς & κωνοειδῆς ex A, è specula constituitur tangens AB. Hunc enim Cleomedis locum præ oculis habebam dum de horizonte illa scriberem.

Quod horizontem illum, qui supra terræ globum, quem in puncto contingit, ad cælum usque porrigitur, totum